

2. Чистоклетов Л.Г. Інформація як визначальний чинник адміністративно-правового забезпечення фінансово-економічної та інформаційної безпеки суб'єктів господарювання / Л.Г.Чистоклетов // Митна справа. – 2011. – № 5, ч. 2. – с. 441–448.

3. Тарасенко Р.Б. Інформаційне право: Навчально-методичний посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 512 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-25-18-22-00/563-2011-06-18-18-00-40.html>.

4. Лужецький В. А., Войтович О. П., Кожухівський А. Д., Северин Л. І., Трегубенко І. Б. . Основи інформаційної безпеки. – Черкаси : ЧДТУ, 2008. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) – (Series "Information security").

5. Мотлях О. І. Методика розслідування комп'ютерних злочинів : монографія / О. І. Мотлях. – К. : Освіта України, 2010. – 296 с. с. 42.

6. Калюжний Р.А. Теоретические и практические проблемы использования вычислительной техники в системе органов внутренних дел (организационно-правовой аспект) : автореферат дисс. ... д-ра юрид. наук / Р. А. Калюжний. – К. : Институт государства и права им. В. М. Корецкого, 1992. – 23 с. с. 3.

УДК 342:345.01

М.С. Дзюдзь

начальник Управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН У ВИПРАВНИХ УСТАНОВАХ

У статті розглядається діяльність органів Державної пенітенціарної служби України в системі суб'єктів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян у виправних установах. Розкриваються особливості адміністративно-правового статусу Державної пенітенціарної служби та механізм правового регулювання діяльності, який становить систему правових засобів і методів.

Ключові слова: органи пенітенціарної служби, права та свободи громадян, механізм правового регулювання, виправні установи.

В статье рассматривается деятельность органов Государственной пенитенциарной службы Украины в системе субъектов защиты прав, свобод и законных интересов граждан в исправительных учреждениях. Раскрываются особенности административно-правового статуса Государственной пенитенциарной службы и механизм правового регулирования деятельности, который составляет систему правовых средств и методов.

Ключевые слова: органы пенитенциарной службы, права и свободы граждан, механизм правового регулирования, исправительные учреждения.

The article deals with the activities of the State Penitentiary Service of Ukraine in the system of protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens in prisons. Peculiarities of administrative and legal status of the State Penitentiary Service and the mechanism of legal regulation of the activity, which constitutes the system of legal remedies and methods, are investigated.

Keywords: penitentiary service, rights and freedoms of citizens, mechanism of legal regulation, correctional institutions.

Постановка проблеми. Реформи у сфері державного управління, проведені в Україні останніми роками, спрямовані на підвищення ефективності діяльності державних органів в інтересах розвитку громадянського суспільства та зміцнення держави, забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Нові підходи до державного будівництва викликають об'єктивну потребу переглянути багато уявлень, які склалися в теорії адміністративного права щодо впливу держави (організаційного та регулювального), системи публічної влади й управління, їх контролюючої ролі в різних сферах суспільного життя, зокрема у сфері виконання кримінальних покарань у вигляді позбавлення волі.

Аналіз досліджень даної проблеми. Дослідження діяльності органів Державної пенітенціарної служби України в системі суб'єктів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян у виправних установах у різних аспектах проводили українські вчені: О. Бандурка, Н. Бортник, Є. Додін, В. Василенко, В. Колпаков, Р. Калюжний, Л. Коваль, О. Кузьменко, В. Олефір, В. Ортинський, О. Остапенко, В. Петков, Ю. Римаренко, Х. Ярмакі та інші.

Метою статті є висвітлення питань діяльності органів Державної пенітенціарної служби України в системі суб'єктів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян у виправних установах.

Виклад основних положень. За останнє десятиліття відбулися принципові зміни в характері і змісті діяльності кримінально-виконавчої системи. Було вжито заходів з гуманізації відбування покарання, активізувалася робота з поліпшення побутових умов утримання засуджених, удосконалення організаційно-штатної структури територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби України (далі – ДПтС України) та їх підрозділів. Перетворення в системі супроводжувалися глибокою і всебічною переробкою нормативно-правової бази. Від 2003 р. прийнято низку законів і постанов Кабінету Міністрів України, спрямованих на поліпшення діяльності кримінально-виконавчої системи, обсяг її фінансування значно зріс. Змінився адміністративно-правовий статус територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби України, зміцнено гарантії прав співробітників і громадян, які вчинили злочини та тимчасово ізольованих від суспільства. Надання службі виконання покарань статусу державної свідчить про якісно новий етап розвитку системи, що, своєю чергою, змінило принципи виконання кримінальних покарань. Система принципів діяльності ДПтС України поділяється на чотири основні групи: конституційні (законність, гуманізм, повага прав і свобод людини та громадянина, рівність перед законом, презумпція невинності); принципи виконання покарання (диференціація та індивідуалізація виконання покарань, раціональне застосування примусових заходів, засобів виправлення засуджених та стимулювання їх законослухняної поведінки, поєднання покарання з виправним впливом); організаційно-управлінські (гласність, інтернаціоналізм, плановість, підконтрольність і підзвітність, науковість); спеціальні принципи (конспірація, поєднання гласних і негласних методів і засобів), що відображено в правовому статусі.

Особливості адміністративно-правового статусу Державної пенітенціарної служби полягають у тому, що це державний орган виконавчої влади, до функцій якого належить вироблення державної політики, нормативно-правове регулювання, контроль та нагляд у сфері виконання і відбування покарання. ДПтС виконує функції головного координаційного органу в галузі виконання та відбування покарання і має повноваження застосовувати силові заходи, щоб протидіяти вчиненню правопорушень у пенітенціарних установах [1]. Протидія вчиненню правопорушень у пенітенціарних установах передбачає контроль за дотриманням конституційних прав і законних інтересів засуджених.

Механізм правового регулювання діяльності ДПтС України становить систему правових засобів і методів, які гарантують результативний правовий вплив на процес інформаційного забезпечення апарату Державної пенітенціарної служби для своєчасного й ефективного впливу на процеси, які відбуваються в пенітенціарних установах. До змісту цього механізму можна віднести: норми права та принципи правового регулювання діяльності ДПтС, правові відносини ДПтС у сфері виконання і відбування покарання, акти тлумачення норм права, видані уповноваженим на те органом, акти застосування норм права [2].

До структури ДПтС Міністерства юстиції України входять: центральний апарат; територіальні органи управління (відділи, управління) ДПтС України; установи та органи, які безпосередньо виконують покарання [3]. Для забезпечення виконання завдань ДПтС України Кабінет Міністрів України утворює територіальні органи управління в областях, містах Києві та Севастополі. Управління (відділи) керують оперативно-службовою та фінансово-господарською діяльністю підпорядкованих органів й установ та виконують функції, передбачені положеннями про територіальні органи управління (далі – територіальні органи), які затверджуються Міністерством юстиції України [1].

Водночас на передній план висувається завершення структурної перебудови центрального апарату й територіальних органів управління ДПтС України, яка, відповідно до Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, повинна буде реалізовувати не політику реагування на нагромаджені проблеми, а роботу на перспективу [4].

Адміністративно-правові перетворення припускають підвищення відповідальності й ефективності функціонування пенітенціарних установ ДПтС України, які є основною ланкою, де безпосередньо розробляються й ухвалюються адміністративно-правові рішення, спрямовані на забезпечення стабільної роботи всіх підпорядкованих структурних підрозділів, а також кожного окремо. Відповідно до ст. 11 Кримінально-виконавчого кодексу України до установ виконання покарань відносять: арештні дома, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (виховні колонії), слідчі ізолятори, заклади охорони здоров'я. Кримінально-виконавчі установи поділяють на установи відкритого типу (виправні центри) та закритого типу (виправні колонії) [5].

Стаття 4 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» визначає, що діяльність пенітенціарних установ проводиться на основі дотримання прав і свобод людини та громадянина. Непередбачене законодавством обмеження прав і свобод людини та громадянина неприпустиме і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Разом з основними нормативно-правовими джерелами, що регламентують діяльність установ кримінально-виконавчої системи України, саме Положення про ДПтС максимально повно відображає взаємини територіального і центрального органів ДПтС України, а також його позиціонування всередині Служби. Відповідно до Положення центральний апарат ДПтС України координує й контролює роботу структурних підрозділів та територіальних органів, а також дає доручення їх керівникам [2].

У структурі територіального органу управління ДПтС України можна виділити п'ять типових структурних підрозділів: керівництво, покликане забезпечити узгоджену ефективну роботу всіх інших структурних підрозділів; галузеві структурні підрозділи, наділені предметом свого ведення та профілем керівної діяльності певними розпорядчими повноваженнями; функціональні структурні підрозділи, спеціалізовані на здійсненні функцій внутрішньоапаратного управління; контрольно-наглядові структурні підрозділи, покликані забезпечити законність і дисципліну в діяльності всього апарату управління та всієї системи підлеглих і підвідомчих йому підрозділів; допоміжно-обслуговувальні структурні підрозділи, що забезпечують діяльність органу загалом.

Провідною метою реалізації адміністративно-правових повноважень територіальним органом ДПтС України при взаємодії з органами регіональної виконавчої влади є ефективна діяльність з виконання основних завдань, що випливають з їх призначення, реалізації заходів щодо соціально-економічного розвитку регіону. До найактуальніших питань, для вирішення яких територіальний орган реалізовує адміністративно-правові повноваження, відносяться: будівництво життєво важливих об'єктів пенітенціарної системи; залучення підприємств ДПтС до виконання регіонального замовлення на виробництво продукції для потреб конкретного регіону; забезпечення пенітенціарних установ матеріальними й технічними ресурсами; проведення робіт, що забезпечують благоустрій установ і прилеглих територій; участь у роботі груп з розробки нормативних актів органів місцевого самоврядування; проведення заходів у межах різних комплексних програм, наприклад, обмін інформаційними базами даних, зокрема для того, щоб забезпечити громадський порядок; представлення співробітників до нагород, організація та проведення урочистих заходів (надання приміщень, відповідної апаратури); забезпечення продовольством (зокрема заготівля овочів в осінній період); створення системи соціальної реабілітації (зокрема соціальної адаптації) осіб, які відбувають кримінальне покарання (спільно з іншими відомствами); працевлаштування осіб, які звільняються з місць позбавлення волі; проведення культурно-освітніх заходів, розрахованих на специфічну категорію громадян, які відбувають покарання; організація проведення медико-санітарних, протиепідемічних заходів; підготовка документів на помилування засуджених; протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів; розробка планів для дій у надзвичайних обставинах тощо.

Щоб забезпечити ефективність взаємодії, територіальний орган ДПтС України реалізує таку компетенцію:

- виконує завдання і функції, зокрема пов'язані з реалізацією державних програм, планів та окремих заходів, передбачених актами Президента України, Кабінету Міністрів України та Міністерства юстиції України;
- подає запити (в установленому порядку) до органів виконавчої влади на інформаційно-аналітичні матеріали, економіко-статистичні дані та іншу інформацію, необхідну для реалізації своїх повноважень, а також відомості про ухвалені рішення;
- здійснює в порядку та формах, визначених законодавством України й угодами між ДПтС України та органами виконавчої влади, контроль над реалізацією органами виконавчої влади переданих їм у встановленому порядку повноважень ДПтС України, а також за дотриманням вимог до якості й доступності державних послуг, що надаються організаціями;
- залучає органи виконавчої влади (за погодженням) до проведення спільних перевірок дотримання вимог, що висуваються до якості й доступності державних послуг, які надають організації;
- скеровує вищій посадовій особі регіону пропозиції щодо питань спільної діяльності з органами виконавчої влади, а також інформацію про основні напрямки й результати своєї діяльності в порядку, встановленому положеннями про територіальне управління, відділ ДПтС;
- розглядає звернення вищої посадової особи регіону та інформує його про ухвалені рішення.

Конкретні напрями розвитку територіальних органів ДПтС України та підпорядкованих пенітенціарних установ, зміна їх адміністративно-правого статусу залежатимуть від реалізації програмних установок, діяльності в нових умовах, які зумовлені суттю правової держави, міжнародними договорами та конституційними установками. Як наслідок, за визначенням В. Понікарова, організаційно-правові категорії, які визначають сферу адміністративної діяльності установ пенітенціарної системи в структурі адміністративного процесу і в системі державного управління будуть визначені в послідовності: державне управління, процес управління, управлінський процес і юридичний процес; адміністративний процес; адміністративно-процесуальна діяльність; адміністративна юрисдикція; адміністративно-юрисдикційна діяльність (адміністративно-юрисдикційний процес); адміністративні провадження та процедури [6, с. 9].

У перспективі пенітенціарні установи ДПтС України повинні:

- досягти належного рівня гуманізму в системі виконання покарань, умов утримання осіб, позбавлених волі, у пенітенціарних установах і слідчих ізоляторах, які відповідають міжнародним стандартам;
- підготуватися до виконання нових видів покарань, визначених кримінальною політикою, які будуть введені в дію окремими законами, у міру створення умов для їх виконання; здійснити перехід до виконання покарань в нових режимах функціонування пенітенціарних установ;
- спрямувати значні ресурси на підготовку засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, до виконання соціально корисних функцій після звільнення, що вимагає підвищення їх загальноосвітнього рівня, здобуття засудженими необхідної професії (зокрема вищої професійної освіти, заочної або дистанційної на договірній основі, що, своєю чергою, сприяє розширенню можливостей

- використання мережі Інтернет), підготовки до життя на волі. Вимоги сьогодення, які ставлять перед органами пенітенціарної служби завдання перетворення в реабілітаційну систему, сприятимуть фізичному й духовному оздоровленню засуджених, поверненню суспільству законослухняних і дієздатних громадян;
- реалізовувати, спільно з регіональними органами влади, спеціальні заходи соціальної реабілітації для осіб, які відбули покарання;
 - створювати необхідні умови щодо виконання вимог п. 4 ст. 21 Закону України від 23 червня 2005 р. «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» щодо гарантій особистої безпеки співробітників кримінально-виконавчої системи, членів їх сімей;
 - забезпечувати ефективний нагляд, надійну охорону й ізоляцію засуджених та осіб, взятих під варту, завдяки впровадженню та використанню комплексу інженерно-технічних засобів охорони і нагляду. Це необхідно для того, щоб можна було швидко встановлювати, хто із засуджених вчинив правопорушення, і знижувати рівень злісних порушень режиму відбування покарань;
 - підвищити ефективність, насамперед оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на надання допомоги правоохоронним органам з розкриття злочинів, які, ймовірно, вчинили особи, котрі вже відбувають покарання у пенітенціарних установах. Сприяти встановленню ролі осіб, у межах кримінальних проваджень, що утримуються в слідчих ізоляторах, у вчиненні злочинів або окремих епізодів злочинної діяльності, впливу на учасників злочинної діяльності, свідків і потерпілих;
 - удосконалювати службову діяльність у напрямку розв'язання проблем кадрового забезпечення. Для цього спільно з органами виконавчої влади та освітніми установами регіонів розробляти спеціальні програми із залучення до роботи в органах й установах ДПтС (за відповідними галузями соціальної й технічної спрямованості) цивільних службовців відповідного профілю діяльності, які відповідають фізичним, психологічним, моральним якостям для роботи з особами, котрі відбувають покарання;
 - дієво взаємодіяти з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань соціальної реабілітації засуджених, соціальної підтримки персоналу та матеріально-технічного забезпечення життєдіяльності;
 - тримати на особливому контролі та вживати дієвих заходів щодо забезпечення умов для повного відшкодування матеріальної й моральної шкоди, завданої громадянам, потерпілим від кримінальних злочинів; вживати заходів до того, щоб така шкода відшкодовувалась державі. Для цього важливо проводити оперативно-розшукові заходи щодо, аби встановити грошові кошти, майно, на яке може бути звернено стягнення. З'ясувати, чи не зберігаються кошти, майно в інших осіб, якщо є достатні підстави вважати, що його отримали внаслідок злочинних дій, використовували або призначали для використання як знаряддя злочину, або фінансування незаконної діяльності;
 - проводити цілеспрямовану роботу в органах державної влади, а також з потенційними роботодавцями щодо залучення трудових ресурсів, наявних у розпорядженні установи виконання покарань;
 - вживати заходів для сприяння модернізації системи матеріального і соціального забезпечення робітників і службовців (вони становлять майже третину від загальної кількості атестованих співробітників), грошове утримання яких має відповідати складності й небезпеці їх праці, що гарантує економічну незалежність, надійний антикорупційний захист, здатність запобігти відтоку кваліфікованих фахівців у комерційні структури.

Зазначені перетворення в діяльності пенітенціарних установ будуть реалізовані закріпленням в нормах адміністративного й адміністративно-процесуального права державно-владної, управлінської, правозастосовної, правоохоронної діяльності установ з вирішення адміністративно-правових конфліктів деліктного змісту та суперечок погоджувального характеру щодо забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів громадян в установах позбавлення волі, що має вкрай актуальне значення.

Висновки: Захист прав, свобод і законних інтересів громадян в установах позбавлення волі, будучи складовою частиною діяльності Державної пенітенціарної служби України, набуває свого сенсу у сфері кримінально-виконавчих суспільних відносин, лише за наявності відповідного механізму впровадження цієї діяльності, у якому особливий статус має не тільки процес виконання покарання, але й ті ланки державного апарату, які наділені правом щодо її здійснення.

Література

1. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.
2. Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 394/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/13364.html>.
3. Про затвердження Переліку найменувань органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів і навчальних закладів, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України : Наказ Державної пенітенціарної служби України від 01.11.2011 № 480 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/635751>.

4. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : Указ Президента України від 08.11.2012 № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15127.html>.

5. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3/4. – Ст. 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1129-15>.

6. Поникаров В. А. Теоретико-прикладные основы организации и осуществления административно-юрисдикционной деятельности в уголовно-исполнительной системе Российской Федерации : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть, прокурорский надзор, организация правоохранительной деятельности» [Электронный ресурс] / В. А. Поникаров. – Рязань, 2009. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/teoretiko-prikladnye-osnovy-organizatsii-i-osushchestvleniya-administrativno-yurisdiktsionno#ixzz2Yxd4C64F>

УДК 342.951: 351

В.З. Дитюк

начальник УМВС України на Львівській залізниці

ТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ОБ'ЄКТАХ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ПОДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ПРОЯВІВ

У статті розглядаються питання аналізу терористичної діяльності на об'єктах інфраструктури транспорту у контексті подій на сході України. Визначаються етапи розвитку терористичної активності сепаративних організацій, дається характеристика тактики дій терористичних організацій на об'єктах транспорту як форми військових дій – збройної боротьби, відмінної від класичного сприйняття філософією і логікою ведення бойових дій. Протидія тероризму розглядається як процес попередження терористичних загроз, що виникають.

Ключові слова: *тероризм, терористична діяльність, інфраструктура транспорту, тактика протидії, збройна боротьба.*

В статье рассматриваются вопросы анализа террористической деятельности на объектах инфраструктуры транспорта в контексте событий на востоке Украины. Определяются этапы развития террористической активности организаций сепаратистов, дается характеристика тактики действий террористических организаций на объектах транспорта как формы военных действий – вооруженной борьбы, которая отличается от классического восприятия философией и логикой ведения боевых действий. Противодействие терроризму рассматривается как процесс предупреждения возникающих террористических угроз.

Ключевые слова: *терроризм, террористическая деятельность, инфраструктура транспорта, тактика противодействия, вооруженная борьба.*

The article deals with the issues of terrorist activity carrying out on the objects of transport infrastructure. Terrorist activity is a socio-destructive form of military activity aimed at undermining or weakening of the state, directed against the system of social relations to achieve political goals by forcing public authorities to execute certain political demands using depression psychological factors; it is a qualitatively new and specific form of terrorism.

Transport terrorism is a specially organized violence aimed at the implementation of extremist ideology in the atmosphere of fear, which is carried out by extremely aggressive subjects with the use of transport facilities or on the transport objects as a complex infrastructure of the modern society.

The content transport terrorism includes destructive intents and actions implemented by certain individuals, groups and organizations to achieve their antisocial purposes aimed at destabilizing the social life by means of large-scale terrorist attacks at the transport to intimidate people, to destruct vital social facilities and to provoke chaotic changes in various public and government agencies.

Terrorism is a social and destructive phenomenon which is defined as the motivate, purposeful actions of one against the other in order to achieve political, economic, ideological and other favorable results for the initiator of terrorism that leads to qualitative changes in all spheres of life at the individual, group or community level, and that is characterized as a form of war manifestation. Terrorism includes both single and multiple actions that cause fear and terror with motivated violent acts leading to destabilization of various aspects of society, that are characterized by such features as a scalability, a variety of used means, a high degree of public danger.